

4. Финогеев Б. Л., Матвеев Н. Н. Пространственные перемещения населения Крыма: немцы, греки, болгары. Современный аспект. – Симферополь, 1999.

Ю. О. Шевчук,

Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – к.філол.н., доц. С. І. Корнієнко.

ПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ 1992року

Анотація. Стаття присвячена основним проблемам, пов'язаним з правами меншин в Українській державі. В роботі аналізуються відповідні положення Конституції України. Розглянуто відношення різних держав до національних меншин. Особлива увага приділяється відношенню Української держави до інших народів, що є громадянами України.

Ключові слова: дискримінація за національним походженням, конституційні права, міжнародне право, національні меншини.

Сучасне суспільство намагається удосконалити світ, зробити його кращим, забезпечивши рівні права, обов'язки та можливості для всіх, тобто створити рівноправ'я. Неможливо заперечити той факт, що для кожної людини важлива її свобода: дій, вчинків, думок, слова, самовираження, тощо. Зазвичай свобода розуміється як можливість або право суб'єкта діяти без обмежень. Але правильніше трактувати свободу як "право людини робити усе, що не зашкодить іншим".

Українська держава гарантує і поступово реалізує політику, спрямовану на задоволення потреб всіх жителів країни незалежно від їх національного походження. Згідно з Конституцією України за Законом "Про національні меншини в Україні" від 25 червня 1992 року до них належать "групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою"[1]. Протягом формування та подальшого розвитку дійсно міцної багатонаціональної держави завжди є актуальним питання щодо правового статусу національних меншин.

У 1991 році експерт ООН у сфері міжнародного права Франческо Капоротті запропонував визначення поняття "меншина". На його думку, це групи, "які за кількістю поступаються більшості населення держави, перебувають у невідомітному становищі, члени яких, будучи громадянами держави, мають етнічні, релігійні або мовні характеристики, які відрізняються від таких у решти населення, і які виявляють, навіть неявно, почуття солідарності, спрямованої на збереження своєї культури, традиції, релігії або мови". З, що визначальним фактором у самоорганізації осіб у "національну меншину" з набуттям відповідного правового статусу є вольова само ідентифікація[2].

Державотворчі, політичні, міграційні, асиміляційні та інші процеси суттєво вплинули на етногенез націй. Як наслідок, виникли держави, що не співпадають з етнічними кордонами націй. Це, в свою чергу, призвело до конфліктів між державами та власне всередині держави. Як приклад, можна навести північно-ірландську проблему та Шотландське питання у Великобританії, де домінуючою нацією являються англійці; в Іспанії постійно утискуються права одного з найдавніших народів Європи – баски, який мешкає на території держави; курдська проблема в Туреччині та Ірані та безліч інших прикладів. Така жорстка політика є прямим порушенням Статті 1 "Міжнародного пакту про громадські і політичні права", яка зазначає, що "Усі народи мають право на самовизначення. За силою цього права вони вільно встановлюють свій політичний статус і вільно забезпечують свій економічний, соціальний і культурний розвиток". Для вирішення таких конфліктів укладаються угоди, направлені на узаконення прав різних національностей.

На території Радянського Союзу після його розпаду сформувалися самостійні держави із багатонаціональним населенням і кожна держава вирішує проблеми із правами національних меншин різними шляхами: одні виступають за чистоту нації (наприклад, Балтійські республіки), інші – вдаються до військових дій (Республіки Кавказу, Середньої Азії та Молдова).

Відносно стабільною є ситуація в Україні. Стаття 1 Закону визначає, що "Україна гарантує громадянам республіки незалежно від їх національного походження, рівні політичні, соціальні, економічні та культурні права і свободи, підтримує розвиток національної самосвідомості й самовиявлення".

Німецький філософ І. Кант вказував на нерозривний зв'язок свободи і правопорядку. Він стверджував, що людина вільна, якщо вона підпорядковується не іншій людині, а закону, обов'язковому для всіх. Філософ писав: "Свобода – це незалежність від волі іншої людини. Допоки вона не заважає свободі інших (людей) у відповідності зі спільним законом – це природне право кожної людини". Актуальність звернення до творчості І.Канта полягає також і в тому, що у своєму вченні мислитель політико-правові проблеми розкриває через природу й сутність свободи особистості, спираючись на моральні основи людського існування та правові засади побудови ідеального суспільства. На сьогодні ці ідеї охоплюються принципами верховенства права, гуманізму, антропоцентризму, безумовної цінності людського життя й особистісної свободи[3]. Тобто, де б не проживала людина, вона має право на ті самі права як і інші громадяни. Основою цивілізованого суспільства є особистість. Кожен з нас, перш за все, особистість, яка вимагає належного відношення до себе.

Окремо звертаємо увагу на фундаментальну статтю 24 Конституції, яка виголошує рівність перед законом і забороняє дискримінацію. Ця норма визначає, що "не може бути привілеїв чи обмежень" за різними ознаками, в тому числі "етнічного" походження, але не згадує при цьому "національне походження" осіб. Принагідно нагадаємо, що, наприклад, Європейська конвенція щодо захисту прав людини і основоположних свобод 1950 року у статті 14 "Заборона дискримінації" з такою ж ціллю згадує "національне походження", а крім того – "належність до національних меншин", розрізняючи ці два поняття[4].

У Конституції України, прийнятій від імені українського народу – громадян України всіх національностей, обумовленні права корінних народів і національних меншин України. По перше, як рівноправних громадян. За статтею 21 "Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними". По-друге, як представників окремої національної групи українського народу. За 10 статтею Конституції в Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист мов корінних народів і національних меншин. В 11 статті Конституції сказано: "Держава сприяє розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України". Стаття 11 конституційно визначає характер та напрямки політики держави щодо корінних народів та національностей. Мова йде про сприяння з боку держави розвитку їх культурної, мовної та релігійної самобутності. Ці конституційні положення підводять найбільш авторитетну правничу базу під ті заходи законодавчого та виконавчого характеру, які проводяться в Україні з моменту проголошення її незалежності[5].

Право громадян, які належать до корінних народів та інших національностей, на навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національні культурні товариства за статтею 53 Конституції гарантується відповідно до Закону.

Але, не дивлячись на широку законодавчу базу, залишається невирішеним ряд проблем, пов'язаних зі статусом національностей: корінних народів і національних меншин. Соціальна політика уряду повинна бути спрямована як на найбільш повне задоволення духовних та матеріальних потреб людей, так і на недопущення будь-якого напруження в суспільстві, причиною якого можуть стати будь-які форми нерівноправства серед громадян; бо відсутність дискримінації не означає, що у державі повністю реалізується право рівності. Тобто, державні та громадські органи повинні постійно контролюватися з боку відповідних комітетів на ознаку як відсутності дискримінації, так і на ознаку рівності. Наукові розробки мають іти не за практикою, а випереджати її, носити аналітично-прогностичний характер[6].

У законодавчі акти України, які стосуються прав національностей слід внести відповідні поправки, приділивши особливу увагу вдосконаленню системи національної освіти.

Врахування і використання міжнародних документів та світового досвіду, а також розбудова державного законодавства допоможе українському народу побудувати демократичну, соціальну і правову державу, в якій уряд буде забезпечувати права і свободи людини і гідні умови для її життя.

Роблячи висновки, відзначимо, що з часу прийняття Закону України "Про національні меншини" 1992 року Україна стала учасником низки міжнародних договорів, які стосуються прав та захисту національних меншин, зокрема Рамкової конвенції про захист національних меншин (1995 р.), укладені договори з багатьма державами щодо розбудови відносин у сфері національних меншин.

Література

1. Конституція України. — К., 1996. — с. 2, 4, 7, 16.
2. Пліско В. Щодо правової визначеності поняття "національна меншина" // Право України. — 2005. — № 7. — С. 105.
3. Подковенко Т. О. Концепція правової держави через призму свободи індивіда у творчості І. Канта / Т. О. Подковенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Право". — 2013. — Вип. 22. — Частина II — Том 1. — с. 86.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод // Офіційний вісник України, 2006, № 32 від 23.08.2006, ст. 2371.
5. Конституція України. — К., 1996. — с.2, 4, 7, 16.
6. Обов'язок науки – випереджати практику Розмова з народним депутатом, професором, доктором юридичних наук О.М. Бандурка // Міліція України. — 1992; №5, — с. 5.

А. М. Шиян,

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
науковий керівник – к.філол.н., доц. Т. В. Сіроштан.

НАЗВИ РИС ХАРАКТЕРУ ЛЮДИНИ В ПРАСЛОВ'ЯНСЬКІЙ МОВІ

Анотація. У статті окреслюється коло іменників, що позначають риси характеру людини та їх зовнішній вияв, розглядаються особливості функціонування цієї тематичної групи в лексичній системі праслов'янської мови. Аналізується специфіка семантики та словотвірної структури таких найменувань.

Назви рис характеру людини та їх зовнішнього вияву, тобто найменування вчинків, особливостей поведінки особи, неодноразово ставали предметом дослідження у вітчизняному і зарубіжному мовознавстві. Згідно з сучасними уявленнями, такі іменники позначають психічні властивості людини як індивіда (вроджені, станові, вікові) [1, 708] і називають поняття, що становлять також науковий інтерес у психології, соціології, культурології, історії, філософії тощо. В українських лінгвістичних працях найменування рис характеру не були об'єктом спеціального вивчення, проте частково розглядалися в роботах С. Воропай, М. Жовнір, Н. Медведовської, В. Німчука, З. Піскозуб, Л. Полюги, Т. Сіроштан, Н. Томи та інших мовознавців, які аналізували абстрактну лексику. Метою нашої розвідки є комплексне дослідження тематичної групи назв рис характеру в лексичній системі праслов'янської мови, встановлення її меж та семантичних особливостей, визначення специфіки словотвірної структури таких найменувань. Джерельною базою роботи слугує "Этимологический словарь славянских языков: Праславянский лексический фонд", що видається з 1974 р. (далі – ЭССЯ), який є однією з найбільших лексикографічних праць, що фіксує праслов'янські мовні одиниці.

Найменування рис характеру та їх зовнішнього вияву вчені відносять до абстрактних іменників, які, хоча й виникли пізніше від слів із конкретним значенням, проте вже в праслов'янській мові утворювали розгалужену систему лексико-семантичних типів [2, 111].

У словниковому складі праслов'янської мови назви рис характеру та їх зовнішнього вияву становлять велику за обсягом лексико-семантичну групу. В її межах, на наш погляд, виокремлюється кілька підгруп із більш точним значенням.

1. Іменники, що характеризують внутрішній світ людини, її позитивні моральні й душевні якості, почуття, наприклад: **bolgostь* (ЭССЯ 2 173) "доброта, добродушність"; **bolgota* (173) "те саме";